

ראשית הקרב: אחרי מות סטאלין, הפגינו יורשיו קבל עם ועולם את אחדותם המוחלטת. המקומות בהלוויה חולקו בקפדנות, לפי מאזן כוחות מופתי מימין: בריה, מאלנקוב וואסילי סטאלין, מולוטוב, בולגנין. הצבא עודנו במקום נידח, מאחורי שלישית בריה מאלנקוב מולוטוב.

נקודת השיא: מאסר של בריה בישיבת הוועד המרכזי של המפלגה. המרשאל קונייב, שמתנדבים ארצישראלים הכירוהו עוד במלחמת ספרד, אוחז בידו בריה הנרגש, טעה שהמרשאל ז'וקוב (ימין) מודיע לו על המאסר. מאלנקוב, העומד מצדו, מפקח על הביצוע.

פוף שלב א: אחרי מותו של סטאלין החל מיד בטיהור אנשי בריה על ידי ברית מאלנקוב-בולגנין. בשעה שיחידות משוריינות של הצבא הנאמנות למפקדו, המרשאל בולגנין, מטיירות בערים, נאסרים אוהדיו של ראש-הבולשת המודח למחרת מאסרו.

זמן קצר לאחר מכן סולק המרשאל גם מ-אודיסה: סטאלין חשש כי ז'וקוב ינסה לק-שור קשרים עם רומניה הסמוכה, סקד ל-העבירו לאיזור הרי אוראל. רק בשנת 1951 התחיל ז'וקוב לעלות מחדש. בשנת 1952 כבר נבחר לחוד המרכזי של המפלגה הקו-מוניסטית, ומיד לאחר מות סטאלין הפך לאחד מתומכיו הראשיים של מאלנקוב.

גם בין הממונים על ז'וקוב היו שניים, אשר שנאו את בריה, היו נכונים לתמוך במאלנקוב. השניים: ניקולאי בולגנין, מי-ניסטר הבטחון, מפקד הכוחות המזוינים הסובייטים, וסגנו, מרשאל אלכסנדר וואסילי-יבסקי — האיש אשר ניסה לשחא לסלק את ארטמייב הבלתי-מוכשר. לשני אלה הצטרפו גם לוחמים וחתיקים מסוגו של המרשאל אי-באן קונייב.

ברגע בו נודעו פרטי תוכניותיו החשאיות של בריה, נתכנסו ז'וקוב, בולגנין וואסילי-יבסקי להתייעצות חשאית עם מאלנקוב, ה-גיעו למסקנה כי אין לסמוך על יחידות ה-צבא החונות באיזור מוסקבה. בולגנין מיהר לשלוח פקודה סודית אל שתי דיביזיות של הגווארדיה האדומה — אחת מהן משור-יגת — אשר חנו באיזור אוראל, ציווה עלי-הן לצאת למוסקבה. מאלנקוב התקשר עם אנשיו אשר בוועדה המרכזית של ברית-ה-מועצות, תיכנן איתם לאסור את בריה בעת אחת מישיבות הוועדה. מפקדי הצבא האדום מיהרו לגייס את סקודיהם הנאמנים.

מיד לאחר מכן הודיע מאלנקוב כי ה-ישיבה הבאה של הוועדה המרכזית התקיים ב-26 ליוני. בה בשעה חולק נשק קל לחב-רי הוועדה הנאמנים לו, ושומרי הקרמלין, שהיו נאמנים לבריה, הועברו למקומות אחרים.

השאלה הגורלית

כל אותה שעה ניקרה במוחם של מאלני-קוב ואנשיו שאלה גורלית: היבוא בריה ל-ישיבת הוועדה המרכזית? הרי הוא כמעט ולא הופיע בישיבות האחרונות.

אולם הפעם הופיע בריה בנמך: הוא חשש, כנראה, כי היעדרו מן הישיבה יעורר ביקורת חריפה כלפי האופן בו טיפל הוא במרידה-ה-הפועלים, אשר פרצו בגרמניה המזרחית.

ברגע בו נכנס בריה לקרמלין נחסמו כל המבואות על ידי חברי הוועדה המרכזית, אי-צידו בנשק. כאשר הגיע הגרוזיני ה-ערממי לאולם הישיבות, הרגיש כי משהו אינו כשורה והתכונן לעזוב את המקום. אולם מאלנקוב הקדים אותו: הוא האשים את בריה ב"בגידה במפלגה" וב"נסיון להפר את רצונם הקולקטיבי של מנהגי המפלגה". פירוט חטאיו השונים של ראש המשטרה הפוליטית נמשך למעלה משעתיים.

ברגע בו סיים מאלנקוב את דבריו, ניג-שו המרשאלים ז'וקוב וקונייב אל בריה, הודיעו כי הם אוסרים אותו. בריה התחנן לפניהם, טען כי הוא היה מסור ונאמן ל-בריו למפלגה. אולם תחנוניו לא מצאו אוזן קשבת: הוא הוצא מן הקרמלין ונכלא.

ברגע בו נמצא לאורנטי בריה תחת נעזול וברית, התפקעו תוכניות המהפך שלו כמו-בועות סבון. שתי הדיביזיות של ארטמייב לא הספיקו לירות אף יריה אחת. ארטמייב עצמו נאסר, הורד מדרגתו, הוצא, מאוחר יותר, להורג יחד עם סגניו. יחידות הצבא הנאמנות למאלנקוב השתלטו על רחובות מוסקבה, חיטו על ביצועם של מאות מאס-רים. עוד באותו ערב קיבלו כל סניפי ה-מ.ו.ה. הוראה דחופה להשמיד את כל תמר-נותיו של בריה, ומיד לאחר מכן פתחו ה-צבא והמפלגה בטיהור-דימים בקרב המש-טרה הפוליטית.

ואסילי סטאלין נעלם באורח מסתורי, גם הגנרלים ספירידונוב וסינילוב נעלמו. קרוב לחדאי שהם הוצאו להורג בסתר, מאחר ש-מאלנקוב ובולגנין לא היו מעוניינים ל-פרסם ברבים כי חלק מצבאם היה מוכן ל-גוד בהם.

כמשפטו החשאי של בריה ניתנו תפקידים חשובים לשני קצינים גבוהים של הצבא ה-אדום: אב בית-הדין היה המרשאל קונייב, אדם מסורסם בקור-רוחו ובאכזריותו. לצדו של קונייב ישב גנרל מוסקאלנקו, אשר ירש את מקומו של ארטמייב כמפקד האיזור הצבאי של מוסקבה.

עינויים, חטיפות, בנידה

ב-24 לדצמבר 1953, מיד לאחר שפורסמה ההודעה הרשמית על המתת בריה ועוררוי הראשיים, נערכה ישיבה סודית של מנהיגי (המשטח בעמוד 16)

מרשאל אלכסנדר וואסילייבסקי, שהיה אז תת-מיניסטר הכוחות המזוינים ואמר במר-רות: "ברגש זה אינו יודע את האלף-בית של אמנות-המלחמה. עלינו לשלוח אותו לבית-ספר עממי".

ארטמייב לא נשלח לשום בית ספר. הוא פשוט סולק מתפקידו. אולם מסלקיו לא הביאו בחשבון את השפעת ידו, וואסילי סטאלין: תוך שנה הוחזר ארטמייב לתפ-קידו הקודם, נאשר בו, חודמת לבריה גם לאחר מות סטאלין.

בסוף יוני 1953 הצליח בריה לרכוש ל-עצמו שני בני-בית צבאיים נוספים:

• לויטנט-גנרל ניקולאי ספירידונוב, שהיה אז מפקד הקרמלין. אנשי-המשמר ה-מאומנים של ספירידונוב היו מסוגלים ל-השתלט על המצודה העתיקה תוך דקות ספורות, לכלוא את כל יריביו הפוליטיים של בריה.

• לויטנט-גנרל סינילוב, מפקד העיר מוסקבה. חייליו של סינילוב היו מסוגלים להשתלט על עיר-הבירה על נקלה, לכלוא את בני-משפחותיהם של אנשי מאלנקוב, ל-החזיקם כבני-ערובה.

שתי דיביזיות חסושות

תוכניתו של בריה היתה פשוטה: לאחר שישתלטו אנשיו על מוסקבה, יריץ מבר-קים אלפי סוכניו הפזורים ברחבי-ברית-ה-מועצות. בראשם של סוכנים אלה עמד יד-דו החתיק של בריה, וסיילוד מרקולוב, ש-היה או המפקח בעליון של הכלכלה הסוב-ייטית. באמצעות המנגנון הענקי של המיניס-טרוני לפיקוח לאומי היה מרקולוב מסוגל לגייס אלפי אנשים לעזרתו של בריה תוך שעות מספר.

ידד אחר של בריה, קולונל גנרל בוגדאן קובילוב, עמד בקאש שירות הריגול הנגדי הסובייטי. ידד שלישי, האדמירל דיקאנור זוב, היה מיניסטר הפנים של גרוזיה, פיקח על המשטרה הפוליטית בארץ מולדתו של סטאלין. כן עמד לאורנטי בריה בקשר ה-עם קולונל-גנרל סרגיי גוגלידזה, סגן מיניסטר-הבטחון, ששימש גם כנציג הוועד המרכזי של המפלגה במזרח הרחוק.

כאשר החליט מאלנקוב לסלק את וואסילי סטאלין מתפקידו, נוכח בריה כי הגיעה השעה לפעול. הוא התקשר עם ארטמייב, והאחרון סקד על שתי דיביזיות נאמנות ל-נוע לעבר מוסקבה. בריה היה בטוח בנצי-חוגו המהיר. יתר על כן, הוא היה משוכנע כי סוכניו המרוכזים בארצות הגוש המזרחי יאפשרו לו לפרוש את השפעתו גם עליהן.

אולם ביתניים הקים מאלנקוב שירות אש-אי משלו. סוכניו היו בעיקר מרכזי התאים הקומוניסטיים בבולשת הפוליטית, אשר נש-ארו נאמנים, בסתר, למזכיר-המפלגה, חרוש-ציב. סוכנים אלה הודיעו למאלנקוב על ה-מהפך הממשמש ובא, והוא מיהר לגייס את בני-בריתו.

בני-בית צפאיים

לעומת הקצינים הגבוהים המועטים, אשר תמכו בבריה, ניצבו מאחורי מאלנקוב כל-ראשי הצבא האדום. הם היו מאוחדים בש-אתם לבריה ולמנגנון הטרור שלו. הם שא-פו לפירוק של הצבא המיוחד, שהיה מסופח ל-מ.ו.ה. הם זכרו היטב כיצד חדרו סוכני אירגון האימים של בריה, סמרשי, לתוך כל יחידות הצבא האדום, גרמו לגל בלתי-פוסק של מעצרים והלשנות. כל קציני-צבא וחתיק ידע כי ברגע בו יעלה בריה לשלטון, יתחולל בין שורות הצבא טיהור-דימים, אשר לעומי-תו ייראו הטיהורים של שנת 1937 כמשחק-ילדים.

האיש, אשר שנא יותר מכל את סמרש-וואת לאורנטי בריה, היה מרשאל גיאורגי ז'וקוב, מציל-מוסקבה וכובש-ברלין. עוד בשנה הראשונה לאחר המלחמה מרח ז'וקוב ביקורת קטלנית על נטיות החולניות של סטאלין לייחס את כל הצלחות הצבאיים לגאוניות של עצמו. לא עבר זמן רב וה-סוכנים של בריה העבירו את דברי הביקור-רת של ז'וקוב לידעיתו של סטאלין. ז'וקוב הוועק למוסקבה, וכה לזויפה חמורה מפי-ראש וועדה מיוחדת של המפלגה: "עליך-לזכור כי תהילת-הנצחון אינה שייכת לך! היא שייכת רק למפלגה ולמנהיגיה!"

סטאלין לא הסתפק בניפיה. הוא סילק את ז'וקוב מתפקידו בגרמניה המזרחית, פיצה-אותו בפקידו על האיזור הצבאי של אודיסה.

• ראשי תיבות של המלים "סמירט שפיר-נאם" — סוחר למרגלים.